Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 194. — Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 22. серпня, 1922. — VOL. XXX. — No. 194. — Jersey City, N. J., Tuesday, August 22, 1922. — THREE CENTS

УРЯДНИКИ РОБІТНИЧИХ ЮНІЙ ПРОТИ ПЛЯНІВ ГАРДИНГА

ВАШІНГТОН, 19. серпня. — Урядники Американської Федерації Праці в своїх розмовах з ґазетярами зовсім не скривалися зі своїм невдоволенням з пропозицій в справі зелізничого та вуглевого страйків, які він поробив був в пятницю в конґресі.

Особливо остро виступав проти замірів президента Гардинґа Самуель Ґомперс, голова Американської Федерації Праці. Він заявив, що промова президента перешкаджве успішному покінченню переговорів межи представниками зелізниць та представниками „чотирох великих юній", що власне тепер ведуться в Ню Йорку. Він обжаловував президента Гардинґа, що ціллю його політики є примусити робітників баґнетом та тюрмами працювати серед тяжких умов праці. Такі заключення робив Ґомперс зі заяви Гардинґа в справі скріплення Зелізничої Робітничої Ради Злучених Держав.

КОНҐРЕС ХАПАЄТЬСЯ ПОЛАГОДЖУВАТИ СПРАВУ СТРАЙКУ

ВАШІНГТОН, 19. серпня. — Першим наслідком промови президента Гардинґа в конґресі був наплив ріжних проектів, зміряючих до полагодження двох загально-краєвих страйків.

Разом в конґресі внесено коло 100 проектів в справі страйків. На загал, однак, можна сказати, що члени конґресу лишень до певної міри стоять за президентом; вони готові, примірои, приняти пропозицію щодо установлення ради для вишукування фактів про добуванне та торговлю вуглем, але рівночасно з огляду на наближаючіся вибори не хочуть дати урядови права продавати та купувати вугля.

НЕ БУДЕ ЗАГАЛЬНОГО СТРАЙКУ

КЛІВЛЕНД, Огайо, 20. серпня. — Президент юнії машиністів та президент юнії пічкурів заявив згідно, що „чотири великі юнії" не вийдуть на симпатичний страйк для попертя домагань страйкуючих тепер робітників зелізничих варстатів, хочби навіть переговори сих робітників зі зелізничими підприємцями були зірвані.

КОНФЕРЕНЦІЯ ТВЕРДОГО ВУГЛЯ МАЛА ПОРОБИТИ ЗНАЧНІ ПОСТУПИ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па., 20. серпня. — Хоча конференція межи представниками властителів копалень твердого вугля та робітників сих копалень держить у великій тайні перебіґ своїх нарад, мимо сього ходять чутки, що конференція поробила значні кроки в напрямі до полагодження страйку копачів твердого вугля.

Як кажуть чутки, конференція хоче довести до довшого мира в углевім промислі і тому одною з головних точок нарад має бути питанне, як полагоджувати на будуче непорозуміння межи підприємцями та робітниками. Підприємці мали запропонувати, щоби посередником межи сторонами, немовби мировим судом, була Комісія для Мирового Суду в Твердім Вуглю, але робітники покищо ще не приняли сеї пропозиції, хоч серед них має бути поважний нахил в ту сторону.

СЕНАТ УХВАЛИВ ЗАКОН ПРО МИТО НА ЗАГРАНИЧНІ ТОВАРИ

ВАШІНГТОН, 19. серпня. — Згідно з ухвалою провідників сенату палата голосувала нині пополудни над законом Форднея і Мекамбера про мито на заграничні товари і приняла його 48 голосами проти 25.

Ухвалений сенатом законопроект запоряджує деякі далеко йдучі мита, і за те його остро крикували сенатори з демократичної партії, які стоять за свобідною межинародною торговлею. По дуже довгій, бо кілька місяців треваючій дебаті, котра ставала дуже горяча при кінци, за законом заявилися всі републиканці, кромі трох, з котрих лишень один (сенатор Бора) голосував проти закона; зате за законом голосувало трох демократичних сенаторів.

В кінцевій промові в справі закона сенатор Мекамбер, автор головних поправок, критикував безпощадно сенаторів, котрі противляться митови на одні товари, але рівночасно цікавляться митом на другі.

ЗЕЛІЗНИЧІ ЗАРЯДИ ДАЛІ ОБЖАЛОВУЮТЬ РОБІТНИКІВ ЗА САБОТАЖ

ШІКАҐО, 19. серпня. — Кілька зелізниць знов доносить нині, що симпатики страйкуючих зелізничих робітників не покидали ріжних злочинних намагань проти зелізниць.

ВЕЛИКА ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА

ШІКАҐО, 20. серпня. — Яку милю від міста Ґері, Індіяна, виколіївся поспішний поїзд зелізниці Мишиґен Сентрел.

На щасте на поїзді не було пасажирів. Від катастрови погибло двоє людий, а то: машиніст та пічкур льокомотиви.

Зелізничий заряд каже, що причиною катастрофи була людська злоба. Каже він, що хтось повитягав з тору цвяхи, придержуючі шини до зелізничих порогів.

ДЕ „МУНШАЙНЕРИ" СВОБІДНІ?

ВАШІНГТОН, 20. серпня. — Сенатор Стерлінг відкликав внесений недавно проект, щоби Злучені Держави розтягнули свою власть поза три-милевий обруб на морю.

Його внесок мав на цілі дати право федеральним прогибіційним урядникам слідити за пачкарями горівки поза три милі від берега, як се нині постановляе межинародне право.

МОБІЛІЗАЦІЯ УКРАЇНЦІВ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

Калуське староство розіслало до громадських урядів наказ зголошувати на готових лістах хлопців уроджених 1901 р. без огляду на народність. Лісти мають бути виповнені в цілях мобілізації. В повіті панує велике обурення на побір Украйіців до польського війска.

ДО ВІДОМОСТИ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА.

Комітет просить о докладні вісти в справі конфіскат збіжа і грошей. щоби можна було зробити ужиток всюди, а спеціяльно в Станиславівськім воєвідстві.

БЕЗЦІЛЬНІСТЬ КОМУНІСТИЧНОЇ ПРОПАҐАНДИ.

З початком липня — як подає „Русспресс" — відбувся в Харкові всеукраїнський зїзд керманичів пропаґанди. На зїзді вияснилось, що комуністична пропаґанда тратить щораз то більше значіння серед населення, особливож серед селян, як і робітників. Для боротьби з сим явищем рішено зреформувати установи, що займаються пропаґандою, обєдинивши їх під проводом „главполітпросвіта". В звязку з цим рішено створити цілий ряд інтернаціональних клюбів в портових містах, для аґітації серед моряків.

Що до пропаґанди в червоній армії, керманичі заявили, що ідеї марксізму і комунізму не мають ніякого успіху в червоній армії наслідком їх теперішнього настрою і радили привернути стару пропаґанду про святість військових знамен, полкових традицій і т. и.

РАКОВСЬКИЙ ПРО КРІЗУ В ПОЛЬСЬКІМ КАБІНЕТІ

В розмові з представниками української радянської преси про польську кабінетову крізу Раковський заявив, що радянська Україна не заінтересована в тім, хто буде стояти на чолі польського кабінету. Для нас важне тільки, щоби цей кабінет стермів до привернення добросусідських політичних і горожанських відносин між радянською Україною і Польщею, казав він. По думці Раковського кабінет Поніковського і Скірмунта, загально кажучи, пійшов шляхом навязання добрих взаємин.

ЧЕРВОНИЙ ТЕРОР.

„Волинськое Слово" в телеграмі з Полтави з д. 15. м. м. доносить: В сло Єреміївка золотоношського повіту прибули повстанці, обезоружили кубанську сотню, ескадрон і червону міліцію забрали зброю і відійшли, не зробивши нікому нічого злого. За кілька днів прибула ціла червона бриґада. Арештовано всіх старців в селі, виведено на майдан, де зігнано всю людність села. Комісар заявив, що совітська влада може розстріляти не тільки їх, але і 1000 невинних, бо йому наказано за всяку ціну негайно здавити повстаня. Всіх старців розстріляно машиновими крісами. Тих, що давали знаки життя дострілював комісар револьвером.

ЗА ЗНЕСЕННЄ ЦЕЛІБАТУ.

Як пише римська „Епока", гурток кардиналів епископів і священиків вислав до папи меморіял, в якім домагається знесення безженства для латинського клиру.

В цім меморіялі, м. и., сказано: Чистоту життя, цю найвищу ціль церкви, можна осягнути виключно через свобідний розвиток людської природи, а не через її звязання та створення прав, просто противних природі".

Дальше сказано в меморіялі, що духовенство бореться проти цього, гіршого від смерти стану і просить папу, щоби допоміг йому в боротьбі за знесення, „страшного" целібату.

Як відомо, боротьба за знесення целібату в латинській церкві ведеться не від нині. Супроти цього останнього виступу кардиналів незрозумілим видаються змагання деяких наших духовних чинників в справі заведення загального примусового целібату і в греко-українській церкві.

АРЕШТУВАННЯ.

В Підволочисках арештовано Василя Шебеця, б. українського підстаршину. При ревізії забрано свідоцтво, деякі записки і книжки. Комісар заявив арештованому, що він є аґентом Петрушевича, шпіоном, який бунтує селян. Для спровоковання Шебеця поміщено в тюрмі разом із ним поліційного аґента, який хотів дещо довідатися, але без успіху. По кількох днях стягнено протокол і арештованого випущено на волю.

ВІДНОВА ЖИТТЯ В ДОБРОГОСТОВІ, ПОВ. ДРОГОБИЧ.

Відновлена минулого року читальня „Просвіти" розвивається правильно, мимо перепон з боку деяких урядових чинників. Ще в ґрудни м. р. улаштувала читальня виставу „Гостина св. о. Николая", а за дохід з неї закуплено книжки до бібліотеки та запренумеровано ґазети. При читальни заложено світський і церковний хор. Тогож року відновлено також кружок „Сільського Господаря", а це знову дало почин до заложення кружка „Українське Педагоґічне Товариство до якого вписалось 28 членів. Заходами цього кружка улаштовано дня 5. червня с. р. аматорську виставу одноактових комедій „Виворожила" та „Свідки". Підготовляються дальші вистави. Коби тільки перевелися деякі старші громадяне боягузи, що не хотять вписатися в члени читальні, та деякі темні батьки і матері, що позволяють своїм дітям ходити до коршми на музику, а бють їх, коли вони заходять до читальні.

ПОДВИГИ ПОЛЯКІВ В ДОБРОМИЛЬЩИНІ

Добромильське староство в 1921 і 1922 р. конфінувало кількадесять Українців, при чім вісьмох Українців інтеліґентів сиділо довгий час в тюрмі. Воно позакривало всі читальні „Просвіти" в цілім добромильськім повіті числом кількадесять. Позакривано також всі культурні та инші українські товариства. Закрито приватні українські школи, а вкінци замкнено всі повітові філії українських культурних товариств в Добромилі. Тепер береться староство нищити українські кооперативи і кредитові товариства. Свіжо заборонило староство давати аматорські вистави в салі „Нар. Дому" в Добромилі, будьто би тому, що саля невідповідна хоч в цій салі було вже 350 концертів і представлень і ніхто цего не казав що вона невідповідна. В цих двох роках заборонило староство 10 аматорських вистав і всі без виїмку виклади, а вкінци святочний вечір Кобилянської.

ПОВСТАНЧИЙ РУХ.

Зза Збруча наспіли нові звісті про поширення повстанчого руху на В. Україні. Останні виступи повстанців звернені проти дрібних красноармейських частин, розміщених по В. Україні та військових ешелонів на зелізних дорогах. Широкі маси селянства займають супроти цієї нової хвилі на разі вижидаюче становище, правдоподібно тому, що бажають найперше покінчити жнива.

Причиною нового вибуху повстань є надмірно високі податки, наложені в останіх часах совітською владою, які мають бути заплачені золотом і сріблом. Повстанці добре озброєні мають гроші, головно американські доляри і німецькі марки.

ДОПОМОГА ФРАНЦУСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА

З Марсилії: З кінцем липня під американським прапором виїздить корабель „Тарудан" з транспортом лікарств і муки для В. України. Лікарства висилає француський Червоний Хрест, муку ріжні француські організації.

ПРОЦЕС СТЕПАНА ФЕДАКА У ЛЬВОВІ ЗАЧНЕТЬСЯ 5. ВЕРЕСНЯ С. Р.

Краківська польська ґазета „Нова Реформа" з 9-го липня с. р. доносить:

Апеляційний суд відкинув спротив оборонців Федака і товаришів проти акту обжалування. Президія суду назначила розправу на день 5-го вересня с. р. Розправа буде перед судом присяжних.

Федака оскаржено о намір виконати скритовбийство президента Пілсудського і воєводи Грабовського. Товаришів Федака оскаржено за співучасть в замаху і за „зраду держави".

ТРОЦЬКИЙ АҐЕНТОМ БАНКИРІВ?

БЕРЛІН, Німеччина, 20. серпня. — Всі німецькі ґазети друкують поголоски, поширені одним шведським лікарем, буцімто большевизм уважно заздалегідь приготовали і фінансували (піддержували ґрішми) жидівські банкирі.

З огляду нате, що в сих вістнах згадується передусім жидівську банкирську фірму Варбурґ і Спілка з Гамбурґа, котра мала видати на підприємство Троцького великі суми гроший, ся фірма заперечує в ґазетах, немовби вона давала якунебудь допомогу московським большевикам. Фірма каже, що вона не має нічого спільного з большевиками та що вона власне тепер являється посередником в пертрактаціях (переговорах) межи німецькою народною партією та монархістичним прихильником міліярдером Штінесом.

ПОЛЬСЬКІ ВИБОРИ

ВАРШАВА, 20. серпня. — Уряд оголосив розпорядження, що вибори до посольської палати польського сойму в Варшаві мають відбутися дня 5. падолиста, а вибори до сенату дня 12. падолиста.

НАВІТЬ ЧЕРЕЗ ЛЬОТЕРІЮ МОЖНА СТАТИ БОГАЧЕМ В МОСКВІ

МОСКВА, 17. серпня. — Московський большевицький уряд оголосив льотерію на користь голодуючих.

Всіх виграний є 1,032, і починаються вони від 15,000,000 рублів в гору. Перша себто найбільша виграна виносить 30 міліярдів рублів або на теперішний курс рубля коло пiввосьма тисячі долярів, так що навіть найбіднійший Москаль має тепер нагоду стати міліярдером, хочби навіть на советські паперові гроші.

МОСКВА ПРИЯТЕЛЕМ КИТАЮ—СЕ ВОНА САМА ПРИЗНАЄ

МОСКВА, 18. серпня. — В московській ґазеті „Ізвестія" появилася стаття, в котрій називається большевицьку Росію одиноким приятелем Китаю, та обвиняється всі другі держави світа за рабівничі наміри супроти сього краю.

ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕМІЄР ДАЛІ ГОВОРИТЬ ПРО КАРУ НА НІМЦІВ

ПАРИЖ, 20. серпня. — Промовляючи на гробах погибших французьких жовнірів в Тіякурт, премієр Пуанкаре підчеркав, що Німеччина мусить заплатити за всі шкоди, які вона поробила війною у Франції.

З АЙРИСЬКОЇ ГОРОЖАНСЬКОЇ ВІЙНИ

ДАБЛИН, 19. серпня. — Прихильники повної самостійности айриської републики бються тепер з правильними військами тимчасового айриського уряду коло міста Данґелей.

Послідними днями повстанці приятляли також багато візльности в самій столиці Ірляндії, Даблині.

АМЕРИКАНСЬКИЙ АДВОКАТ ПОКИДАЄ МОСКВУ

МОСКВА, 20. серпня. — Американський адвокат Френк Волш, котрий виїхав був до Москви яко посередник для кількох американських капіталістичних фірм, виїхав вже з Росії до Німеччини.

Всідаючи на аероплян, він не хотів дати ніяких заяв про те, які ради він думає давати своїм клієнтам в Америці про бизнес в Росії.

БОЛЬШЕВИКИ ЗНОВ ПРОСЯТЬ ПОЛЬЩУ О МИРОВІ ПЕРЕГОВОРИ

МОСКВА, 20. серпня. — Московський заграничний уряд вислав нині знов ноту до Польщі, Литви, Естонії, Фінляндії та Румунії, просячи їх на конференцію в справі взаїмного обмеження зоружень.

Нота підписана большевицьким комісарем Лiтвіновом, і каже вона, що большевицький уряд уже раз відносився в тій справі до згаданих держав, але дістав відмовну відповідь, однак не такого рода, щоби приняти таку конференцію за зовсім виключену. З огляду на те большевицький уряд поновлює свою пропозицію. Він предкладає, щоби конференція відбулася в Москві дня 5. вересня.

ГРОЗЯТЬ БОЛГАРІЇ РЕПРЕСІЯМИ

БІЛГОРОД, 20. серпня. — Греція, Югославія та Румунія вислали до Болгарії спільну ноту, в котрій протестують проти безустанних пограничних нападів зі сторони болгарських „комітажів" або неправильних війск та грозять торговельною бльокадою проти Болгарії на случай, як вона не послухає сеї ноти.

ВІДПОВІДЬ БОЛҐАРІЇ

СОФІЯ, Болгарія, 20. серпня. — Болгарський уряд, у відповідь на спільну ноту румунського, сербського та грецького урядів, пропонує трем урядам відбути з ним конференцію в справі нападів банд „комітажів".

З огляду на спокійний тон ноти ситуацію вважається покищо полагодженою, і сподіються загально, що вороги Болгарії не будуть на неї нападати.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.7

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПРОЧ З ЯНИЧАРАМИ.

(Надіслана стаття).

„Комісарсько-Собачі Вісти" признаються самі, що еще від весни здихають, а здохнути не годні. Вони використують теперішний страшний голод на Україні на це, щоби спасти своє гадюче життя. В американській, нюйорській газеті оден Жид виказав, що зі 400.000 долярів, які зібрано на поміч голодуючим, **БОЛЬЧЕВИЦЬКІ НАЙМИТИ В АМЕРИЦІ ПІСЛАЛИ ЗАЛЕДВИ ДВАЙЦЯТУ ЧАСТЬ ГОЛОДНИМ, А ДЕВЯТНАЙЦЯТЬ ЧАСТИЙ УЖИЛИ НА ОПЛАТУ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ АГЕНТІВ.**

Розуміється, що і наші яничари дістали якісь відпадки із комуністичного жолоба, бо за щож розїзджувалися вони по цілих Злучених Державах. Треба заплатити тикет, треба на дорогу, треба діет за пащекування по „вічах". На не вистарчить збірка, яка приносила кілька або кільканайцять долярів! Бо нині вже не годні вони здурити загалу. Тільки малесенький гурток цілком сліпих остав ще при них та зо дві сотні тих, що лагодяться бути „вельможними комісарами" колись на Україні. Але я маю надію, що їх чекає еще вище становиско у рідному краю, таке високе, що ногами не будуть дотикати землі. А мені жаль тільки тих засліплених братів, що на вільній земли Вашінгтона стали рабами комуністичних гайдуків. Вони стали вже такі сліпі пахолки „комісарів", що навіть не чують зойку голодних людий, які що-дня гинуть у страшних муках!

Що це значить для комуністичних сліпців, що вигибає український нарід. Аби тільки нюйорські большевицькі божки були здорові і ситі! Аж стидно подумати, що оден і другий і третий сліпець дає своїм „босам" 5, 10 а то й 25 дол., а для голодних на Україні ні одного шелюга. О сліпото безмежна! Даєш свою данину апостолам катів, що у крови сплавили цілу Україну, тим, що вимордували півтора міліона селян і робітників, тим, що хотять вимордувати голодом увесь український нарід.

Колиж то вже прийде час відплати?! Коли настане із вами розправа, щоби ні сліду ні накоріння вашого не лишилося?!

А ми, добрі діти України, закотім рукави і з тим більшим завзяттєм берімося нести поміч бідним голодним браттям, сестрам, діточкам.

Маленьку лепту я вже післав і ще нераз пішлю, бо знаю, що моїм датком я також вратую якесь життя на нашій милій Україні.

Петро Косьмій.

ПРОДАЖ УКРАЇНИ НІМЦЯМ.

Таємний додаток до Рапальського договору між Німеччиною та большевиками.

БЕРЛІН, 8. серпня. (Вл. кор. „Свободи"). — Незабаром по заключенню Рапальського договору між Німеччиною та большевиками в европейській пресі зявилися відомости, що крім оголошеного до загального відома тексту договора є ще таємні до нього додатки військового та господарського характеру. Тоді ці звістки з обох боків було категорично спростовано, й справа так і забулася.

Нині ці звістки знова вирinули й на цей раз у цілком конкретній формі. Після цих звісток Карло Радек мав виступити перед президією ВЦИК'а з докладом про таємні додатки до Рапальського договору. Як що це не вигадки, то з того докладу з цілковитою очевидністю виходить, що большевики продали Україну Німцям — продали зі всіма її природними багатствами й ґрунтами.

В артикулі 3. того таємного додатку має ніби-то стояти, що Німці дістають на Україні великі промислові й земельні концесії для тої цїли, щоб німецьке резервове військо могло на Україні розміститися й її кольонізувати, аби мати змогу забезпечити запілле на случай війни Росії та Німеччини проти Західної Европи. Синдикат німецьких земельних банків вже дістав у концесію всі українські буракові плянтації на 15 літ. Концерн Стинеса дістав на 15 літ великі камяно-вугільні концесії в Донеччині. На Кубані мають оселитись 200.000 німецьких кольоністів, передовсім гарматчики та будівничі фортець, які мають зробити з Новоросійська „Новий Верден". На землях терських козаків мають оселитись 15.000 Німців, щоб розпорошити козаків. Далі віддано концесії на цукроварні та великі земельні простори.

Офіціяльна німецька агенція „Дена" знов спростовує ці звістки, кажучи, що взагалі не істнує ніяких таємних додатків до Рапальського договору. Але офіціяльні агенції для того й істнують, щоб спростовувати. Щось тут без сумніву є, бо не буває диму без вогню. В кождім разі німецька кольонізація України вже стверджується також з німецького боку. А що, як і все инше — правда?

Imperfect in original

ПОВОРОТ.

Визнання Америкою Литви, Лотви та Естонії. — Значіння Америки для рішення східно-европейської проблеми. Перспективи для України.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Сюди наспіла звістка, що уряд Злучених Держав Північної Америки офіціяльно визнав Литву, Лотву, Естонію та Албанію. Притім визнав не тільки де-факто, а **де-юре**, себто поставив їх на одну ступінь зі всіма старими державами й надав їм усі права, які належаться самостійним державам у міжнародніх зносинах.

Звістка ця відгукнулась в Европі, особливо-ж в Европі східній, дуже голосним відгомоном. Залишаючи на боці Албанію, яка має свою власну долю, цілком осібну від долі нових балтійських держав, тутешня політична опінія надає фактови визнання Америкою Литви, Лотви та Естонії першорядне значіння. Добачає бо вона в цім факті щось далеко більше, ніж звичайну уступку перед тою очевидністю, що за останніх три роки в тих нових державах установився твердий лад, як то пояснює „Ню Йорк Геральд".

Твердий лад — поняття релятивне. Єсть люде, які ще й досі не можуть примуритися з незалежністю нових держав, що повстали на території колишньої Росії, й тому вони все бачуть становище тих держав у чорнім світлі. Єсть знов багато литовських, лотвійських та естонських патріотів, які вже від трьох років твердять, що все в них удома в блискучім порядку й що визнання чужих держав мусіло прийти з моментом проголошення самостійности Литви, Лотви та Естонії. Примирити ці протилежні погляди нема змоги, бо кождий бачить те, що хоче бачити, а не те, що є.

Тому питанне, чи твердий лад дійсно встановився в тих нових державах, не міг мати рішаючого впливу на постанову американського правительства. Ще перед місяцем, наприкінці червня, в Парижі сталася під цим оглядом дуже характеристична подія. Конференція амбасадорів радила над питанням, чи визнати Литву самостійною републикою й чи признати правним її теперішнє правительство. Рішенне конференції випало для Литви щасливо, але представник Злучених Держав не тільки не був підчас голосовання, а навіть не брав участи в цій дискусії, яка попередила голосованне.

Ця подія кидає на справу дуже яскраве світло. Прецінь-же не міг „твердий лад" за один місяць так скріпитися в Литві, щоби змінити становище американського правительства! Тому на рішенне Америки визнати нові балтійські держави тут дивляться, як на **засадничий поворот американського правительства що до проблеми східної Европи.**

Американське правительство до цеї пори все обстоювало ідею „неподільности Росії", роблячи вимок тільки для Польщі та Фінляндії. Чому Америка так судорожно чіплялася за той фантом „неподільної Росії" — це ясно. Ключ до цеї справи лежить у суперечности американсько-японської політики, коротше — **в американсько-японській ворожнечі.** На случай оружного конфлікту з Японією Америка хоче мати на Далекім Сході сильного союзника, який міг би відтягнути на себе частину японських сил. Таким союзником може бути **сильна Росія.** А що сильною Росія не може бути без своїх західних і східних окраїн — балтійських провінцій, України, Сибіру, — то Америка через це й противилася всім самостійницьким змаганням поневолених народів Росії.

Свого часу ця ідея лежала також в основі французько-російського союзу. Франції також потрібна була сильна Росія на случай оружного конфлікту з Німеччиною. Тому републиканська Франція й позичала гроші монархічній Росії, щоб та могла краще поборювати визвольні змагання своєї демократії та своїх поневолених народів. Рахунок був зроблений добре. Коли вибухнула світова війна, Росія справді приняла на себе частину німецького натиску й тим дала змогу Франції зібратися з силами й вратувати себе від розгрому.

Америка добре затямила цю науку й до свого часу систематично противилася всім спробам „поділити Росію". На Вашінгтонській конференції минулої осени Америка навіть приняла на себе щось вроді „протекторату", над Росією, щоб, Боже борони, тій чогось не сталося. З цеї причини Америка недобрим оком дивиться й на всі спроби Японії стати твердою ногою понад Амуром. З цеї самої причини Америка досі зволікалася з офіціяльним визнанням нових балтійських держав. І нарешті з цеї самої причини так мало прихильників стрічає серед американських міродатних кругів **ідея самостійности України.**

Яке значінне мала ця консервативна позиція Америки для рішення східно-европейської проблеми, це не дається навіть й обчислити. Хоч Америка офіціяльно ніби й не втручається в европейські справи, проте Европа на кождім кроці все оглядається на Америку, що та подумає й що скаже. І зруйнована Европа має повну рацію. Америка зі своїми невичерпаними безмежними силами та засобами означає тепер для Европи **все.** Досить одного її слова, щоб та чи инша справа зсунулася з мертвої точки або на тій точці так безнадійно й загрузла.

Коли-б Америка мала якунебудь позитивну й **поступову,** згідну з **духом часу** програму для замирення східної Европи, то нема сумніву, що стан річей вже нині там був би цілком инакший. Ключ до Росії лежить **у Берліні,** а ключ до Німеччини — **в Ню Йорку.** Вже цього натяку досить, щоб уяснити собі цілу вагу американського впливу на східно-европейські справи.

Та Америка досі мала **реакційну** програму щодо східної Европи, а спеціяльно щодо Росії. Під її впливом і инші держави останніми часами змінили свою орієнтацію. Особливо-ж засвоїла собі американську позицію **Німеччина,** яка рішучо взяла курс на сильну, єдину Росію. Про Францію вже й говорити нема чого.

На щастє, ми живемо не в передвоєнних часах, коли доля цілих народів і держав вирішувалась за зеленим столом. Ми перебули світову війну, й хоч не забуваємо того лиха, якого вона накоїла, проте користаємо і з тих нових відносин, які вона, між иншим, і **фактичне право самоозначення народів** — не те папірове право, про яке говорив Вилсон у своїх славнозвісних 14 точках, а право дійсне, реальне, яке поневолені народи самі беруть і в боротьбі здобувають.

Визнанне Америкою нових балтійських держав — це капітуляція політичної короткозорости перед вимогами життя й поступу, капітуляція перед цим реальним правом самоозначення. Байдуже, чи є „твердий лад" у тих нових державах. Збудувати державу — це не хату поставити, а особливо збудувати її на руїнах війни, без чужої допомоги та ще під постійною погрозою большевицького нападу. Досить того, що ті держави істнують і четвертий рік успішно борються за своє істнуванне. А лад твердий чи нетвердий — це справа внутрішня, яка нікого стороннього не обходить.

І досі неприступній американській позиції „неподільности Росії" пробито тепер дуже поважний пролом. Америка сама порушила засаду тої „неподільности", офіціяльно визнавши Литву, Лотву та Естонію. Цим довершено процес окруження Росії поясом незалежних національних держав з боку Балтійського моря. Фінляндія, Естонія, Лотва й Литва цільно замикають той ланцюг, що відрізує Росію від Балтійського моря. Вони наглухо забивають те „вікно", яке пробив перед 200 роками цар Петро в Европу. І Америка своїм визнанням балтійських держав вкрутила останню шрубу в ту зелізну шибу, яка від трьох років те вікно закриває. Добрий вийшов „протекторат"!..

Консеквенції з цього кроку випливають для Америки самі собою. Але разом з тим і консеквенції для України. Америка більше не може казати, що Україна — не подільна частина Росії, „South Russia", як ще досі пишеться на американських географічних мапах. Згодившись на те, щоб одрізати Росію від Балтійського моря — цього **природного** шляху з Росії в Европу, — Америка мусить згодитись і на те, щоб одрізати Росію від Чорного моря, цього природного **українського** і ні з якого боку не російського моря: Хто сказав „А", той мусить сказати й „Б".

Україні лишається тепер знова довести, що вона прагне самостійности й має сили її здобути. Це — питанне часу. Але здобувши самостійність удруге, чи, краще сказати, віддубувавши свою зруйновану большевицькою окупацією самостійність, Україна тепер легше зможе її **втримати.** Поворот в американській опінії, заманіфестований у факті визнання балтійських держав, дає також право борцям за українську самостійність надіятись, що надалі вони стрічатимуть серед американських міродатних кругів більше зрозуміння до своїх національних ідеалів та жадань.

Пролом зроблено, й тепер тільки лишається його поширювати.

Берлін, 31. липня. **Радянин.**

НА ФОНД ГОЛОДУЮЧИХ.

(Через „Свободу").

Лука Зубровський з Birmingham, Ala. збірка на представленню $15.00

Попередно оголошено $65.31

ЗАГАЛЬНА СУМА $80.31

Louis Zubrowsky of Birmingham, Ala., sent $15.00 as a donation for the starving Ukrainian children collected at a charming little play given by several children at the home of Mrs. L. Zubrowsky, 585 Richards Ave., Germania Park. The receipt of the same is acknowledged with thanks.

"Svoboda".

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

П. Ш. Читар. — Ті вірші вже десь були друковані.

Д. Р. — Гарні думки, але у віршуванню є недостачі.

Участник віча, Манвил, Р. Ай. — Булибисьмо помістили, якбисьте були підписали своє імя. А так не можемо, щоби хто не закинув, що ми самі фабрикуємо ті дописі.

О. П. — Мусимо заждати, що порішить „Обєднанне".

М. К., — „Булацький ранок", добрий ліричний стишок, але не має цїли у нашим дневнику. Особисті почування мусять остати в душі, тоді коли перед народом борба за самеж істнування.

ПОДЯКА.

Сердечну подяку складаю Українському Народному Союзови, як рівнож і урядникам за виплаченне мені запомоги з фонду бідних в сумі $100, котрі то стали мені у великій пригоді. Кличу до братів і сестер, котрі еще не стоять у жадній організації, щоби вписувалися в члени Українського Народного Союза, бо то одинока найбільша українська організація в Америці. Дай Боже, щоби від тепер за рік членів побільшилося у десятеро. — **Іван Грабар,** член відділу 170.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОДІЛ ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ

Нинішня автономна Підкарпатська Русь складається з колишніх мадярських 4 жуп (комітатів), а саме: ужгородської, березької, части угочанської та марамарошської.

СТОЛИЦЕЮ Підкарпатської Руси є місто Ужгород над рікою Ужом. Є тут найвища автономна влада т. зв. Цивільна Управа Підкарпатської Руси. Ужгород має по найновійшій статистиці 20.551 мешканців, з того Русинів враз із українськими емігрантами 14%, Чехів і Словаків 25.5%, Жидів 18%, Мадярів 38%, Німців 2%, Москалів 1¾%.

УЖГОРОДСЬКА ЖУПА — як згадано в попередній дописі — відпала половиною до Словаччини, а лиш східна її часть від Ужа належить до автономної країни. Має вона 4 округи (повіти), а то: Ужгород, Перечин, Середне й Великоє Березно та 25 нотаріятів.

МУКАЧІВСЬКА жупа повстала з розділу колишньої березької жупи й за мадярських часів не істнувала. Столицею є Мукачево з 19.000 населення також із мадярсько-жидівською перевагою. Має 6 округів: Мукачево, Свалява, Довге, Волове, Нижні Верецки, Росвигово) і 36 нотаріятів.

БЕРЕЖСЬКА жупа повстала з части давної березької, части угочанської та західної части марамарошської жупи. Столиця Берегсас (Берегово) з 13.000 населення майже зовсім змадяреного. Має 5 округів: Берегово, Густ, Севлюш, Косиново (Мезекасень), Іршава і 52 нотаріяти.

МАРАМАРОШСЬКА жупа з колишньою столицею Сиготом не відповідає нині колишній Мадярській. Бо часть припала Румунії з Сиготом, а західна часть приділена до березької жупи. Столицею є тепер місточко Марамарошська Солотвина з 9.000 населення. Має 4 округи (Бочків, Рахів, Терешва, Тячово) і 24 нотаріяти.

Як згадано найвищою автономною владою є Цивільна Управа Підкарпатської Руси, на якої чолі має стояти губернатор, відповідальний перед соймом. Першим губернатором був Др. Гриць Жаткович, а по його димісії крісло лишилося необсаджене. Цивільні Управі проводить віцегубернатор Чех Петро Еренфельд.

Сама Цивільна Управа розпадається на 8 рефератів рівних міністерств, а то: політичний, земельний, шкільництва, торговлі, здоровля, соціяльної опіки, публичних робіт, фінансовий; судовий реферат перемінився на судову столицю в Ужгороді (тобто суд II-ої інстанції). Відношенне цих рефератів до самої Цивільної Управи не є ще устaлене.

Губернаторови (чи віце-губернаторови) підчинені жупани (чинности політично-адміністраційні), а крім того фахові референти при жупанатах: земельний, ветеринарійний і здоровля. При жупанатах є сиртські седрії (сенати) і суд із віддiлом земельних книг. Жупи діляться на округ и (вже вище вичислені — разом 19) з окружними начальниками (з мадярського звані „головнослужні"), округи на нотаріяти. Нотаріяти відповідають російським волостним правлінням та обіймають 3—5 громад. На чолі стоїть нотар.

Автономія розтягається на справи церковні, шкільні, мови; справи заграничної політики, фінансові, почта й зелізниці, військо — належать до центральної влади.

Судівництво на Підкарпатській Руси зорганізоване так: найвищий трибунал касаційний в Берні на Мораві, судова столиця в Ужгороді, судові седрії (сенати) в Берегсасі й Густі, окружні суди й суди з земельними книгами: Берегсас, Іршава, Севлюш, Густ, Рахів, Тячово, Волове, Вел. Березное, Мукачево, Ужгород, Нижні Верецки. — Обовязують ще мадярські закони з чеськими змінами.

Адвокацької палати ще не має й її функції сповняє судова столиця в Ужгороді.

Публичні нотарі є в Ужгороді, Берегсасі, Мукачеві, Севлюші, Густі й Тячові.

Фінансові справи полагоджує фінансовий реферат, який має своїх 10 відділів. Підчинено йому 5 фінансових дирекцій і головна фінансова каса в Ужгороді з 10 податковими урядами, 10 евіденційними урядами і т. д. Дотепер є управлінєна справа фінансів державних; які мають бути приходи й видатки краєві, невідомо.

Про санітарні відносини тут напишу ширше, тепер згадаю лиш коротко, що санітарний стан є тут дуже оплаканий. Недуги ширяться страшно, смертність величезна. Лютують часто й сильно пошести в горах. Направленнєм того стану займається реферат народного здоровля, якому підлягають 4 жупні лікарі, дальше 19 окружних і 39 рейонових (не всі обсаджені), міські лікарі, разом крім централі 72. Аптик є 38, шпиталів 4, при них два для умовохворих. Амбуляторій дві.

Реферат соціяльної опіки займається опікою над молодіжю через закладанне ріжних приютів, захоронок тощо. Між иншими веде школу глухонімих в Ужгороді. Дальше йде опіка над інвалідами, над робітниками й посередництво праці, вкінці опіка над бездомними.

Слід би згадати про працю шкільного референту, але про це задля за великої теми иншим разом.

Адміністрація Підкарпатської Руси вже скристалізована. Робляться, правда, ще малі зміни, але загалом такий стан вже остане. Адміністрація є досить утруднена через слабу комунікацію, бо на П. Русь припадає всего 600 км. зелізниці, отже 1 км. на 20 км. квадратових. Більше є мурованих шляхів т. зв. чинників, яких випадає 1 км. на 6 км. квадратових.

Вкінці слід згадати й те, що є й буде ще довго злобою дня в адміністрації. Це нарікання населення головно інтелігенції на те, що місця в адміністрації обсаджується майже виключно Чехами. Пр. на 4 жупанів лиш 1 Русин др. Іван Желтвай в Ужгороді. Але не можна не признати, що місцевих людей і до того способних на стільки немає, щоб обсадити. Був час, коли можна було все засісти, але інтелігенція сіла була маком і боялася йти на службу — мовляв — Чохам, щоб не наразитися на гнів своїх бувших панів. За це стягнула на себе закид мадяронства й стратила кращі місця.

Є надія, що відносини зміняться і наступить порозуміння між всіми Славянами републики; коли прийде до слова публична руська трибуна, то є сойм. Коли це чаше буде, годі предвидіти.

ДО УРОЖЕНЦІВ БОГОРОДЧАНЩИНИ!

Кружок Укр. Пед. Т-ва в Богородчанах приступаючи до оснування „Діточої Захоронки" і ґімназійних курсів в Богородчанах звертається отсею дорогою до всіх уроженців Богородчан з горячим проханнем дати підмогу цьому ділови так важному для повіту.

Спішіть з обильними жертвами на цю ціль кождий по своїй змозі.

Жертви прохається слати на адресу п. Захара Підлуського, студ. унів. в Богородчанах.

Богородчани, дня 12. липня, 1922 р.

ЗА СТАРШИНУ КРУЖКА УКР. ПЕД. Т-ВА:
Омелян Гординський, голова. **Підлуський,** секретар.
(Печать).

Проситься всі українські часописі в Злучених Державах, в Канаді і в Бразилії о повторенне сього нашого поклику.

ЗБИРАЙТЕ, ВІДСИЛАЙТЕ І ОГОЛОШУЙТЕ НЕГАЙНО УСІ ЖЕРТВИ НА ГОЛОДУЮЧИХ!

ЛИСТ З ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНИ.

Вп. П. Шульган!

Просимо приняти від нас щирий привіт і як найсердечнійше поздоровлення з нашого тутейшого відділу.

В першій мірі складаю Вам як найсердечнійшу подяку за лист і доляр котрий я нині одержав. Бачу, що Ви дуже обстоюєте за справою нашої вітчини і з того ми дуже вдоволені, бо довідуємося, що суть ще вірні сини неньки України, не лише ту в нас, але і по ріжних чужих землях. І як бачу, то не один запитує, чого ми аж до сих часів ту сидимо? Я скажу лиш так, що в першій мірі дуже то для нас тяжко і кождий нам признати мусить, бо кождий з нас має в дома рідню, дехто жінку і діти, але однако посвятився щоб: „або здобути або дома не бути!" Такі то у нас думки. Натерпілись ми вже досить і не одно перенесли і так рік за роком минає і все ще не на рідній землі. Вже осьмі з ряду свята Рождества Христового також і Воскресення Христового, ще не довелось в дома зріднею святкувати. Сумні думки збирають нас в дні свят, нагадуючи про рідню. Настав день, „Христос Воскрес". Та чи се свято для нас?? — Чи каменем? Ой тяжким каменем, злом; слезами, пекучим огнем та смутком великим. Котрий розриває серця нашого... Подивись замучений народе на свою матір, Україну, як нині конає закута в кайданах, як кипить в огни та потоках крови купаєся, а не торжествує Воскресеньє Христове, як український нарід його колись торжествував... Не веселість, лиш розпука огортає наші серця... Конає син, брат, батько, друг та приятель по тюрмах, позакований у мурах, по селах люди з голоду падуть, а нагадуючи про торжество Христове пукають замлілі їх серця. Не один батько-мати втирає гіркі слези, споминаючи про них, про злидні, терпіння та муки, які нині присіли наш український нарід... Не одного дитина спитає матері: „Де наш батько, коли поверне, коли його зобачимо? Чи може вже й ніколи?"... І злидні, не один вже зложив своє тіло в дебрах, ярах, скалах, а не одного ворони порозносили та собаки кости поростягали що і сліду по нім нема... Та хто знає, може ще і неодин з нас зложить?.. А за що? І ще нині не один скаже: „Чого вони очікують, чому не йдуть до дому Чиж не жаль для нас, щоб так натерпілись і все то ногами в останку доптали? За це нас сотки літ б упроклинали наші внуки, правнуки. За що вже тілько крови потекло ріками? За що кождий так натерпівсь? За вітчину і свободу для українського народа... Пішли ми в світ ламати кайдани, валити тюрми. Та на жаль так тяжко... Але відкриємо ми їх і засвітить сонцеперед заплаканими очима неньки України. Ми вірили в день Воскресення українського народу, котрий нині ріки сліз проливає. Рідний край кипить в огни, в потоках крови купаєся. Ляцька орда еще гірше над українським народом знущаєся. Та всеж таки прийде час, де піде кров за кров, голова за голову, — і не тюрми, не кайдани, а слава, воля і свобода для українського народу... Прокинеся замучений народ з того мертвого сну та подивиться, як вірні сини неньки України стукають всюди, щоби його збудити з того мертвого сну! І збудять — напевно збудять і підведуть! Нині народ стогне закутий, а Мати-Україна в грібі лежить, але настане час, де буде радуватися і веселитись як найторжественнійше, коли синьо-жовті прапори засіяють і огорнуть нас від ріки Сяну аж по Кубань, а козаки та Січові Стрільці як загомонять: „Вже воскресла Україна" і не буде як нині нам ту в таборах тяжко. Бо нема то краще, як у нас на Україні! Тоді слези пропадуть, а воля настане і Лях заклятий на віки пропаде і сповняться святі слова нашого генія Тараса Шевченка, котрий сказав: „Вільна ненька Україна повстане, — світло правди зійде, і помоляться на волі невольні діти"... В п. П. Шульгаю! Позаяк Ви дещо згадуєте про ріжних ворогів, з котрими маєте нераз суперечки, то на се і ми дещо скажемо. Пишуть до декотрих наших товаришів такі люди, а іменно кажуть та газети посилають нам большевицькі, в котрих кричать безпідставно і старають всіми силами розігнати сю нашу горстку, що ще тут в Чехах є, на котру то богато людий надіються, що виратуєм їх з ляцького ярма. Замість щоб нас порадили та помогли в цій нашій нужді, а то противно, стараються усю своє батьківське, рідне, наймиліше, знищити до тла, а чужому як найбільше помагати, котрий катує, замикає, шкіру дре та остану каплю крови висисає. Чи-ж ми не можем як другі поодинокі народи самі над собою господарити в своїй власній державі? Чи може ми вже найгірший народ на світі? Таж наш народ український великий, числить до сорок пять міліонів! Таж ми можем собі збудувати свою державу, кріпку, щасливу і славну! Ганьба і прокляття всім тим, котрі своє занехають, а чужого шукають. Будуть проклинати таких людців діти, внуки, правнуки, через тисячі років за їх теперішні проклятї ділa! Ми, що скитаємося в чужині, можем сказати, що як би ми мали іти слідами тих бідних темненьких людців, що нас стараються обдурити, щоби ми тут не ожидали в Чехах ліпшої долі для нашого народа, а розійшлись, так як вони кажуть, то краще нам тут до ноги згинути і не вертати більше до своїх домів. Декому з нас тут пишуть з Америки і наводять та кажуть, що нас обдурюють. Дуже се цікаво для нас — хто властиво нас обдурює? Ми скажем просто: хиба вони самі стараються нас обдурити — більш нікто! А сі їх слова нас дуже обурюють і не можемо такої зради терпіти і власне через се ми ту згадуємо. Єслиб Ви подали сей лист в часописи, буде дехто з них читав, то нехай такі дурниці нам не пишуть, бо ми ся колись із ними порахуєм і розправимося по козацьки!!! Нехай вони підуть в Галичину і най переконаються, які там солодкі гаразди під ляцьким кулаком, то тоді з певностю таких дурниць не будуть більше нам писати. Ми також тут не гараздуєм і-також хотілиби ми господарити в дома, бо літа минають скоро і вже не вертають. Нам також сумно і то дуже сумно, як дивимося, як то вільні люди живуть, бавляться, газдують. Ми тут скидаємося а наше майно розтягають чужинці і господарять як їм подобається. Що до свят наших, то були ту вже добрі тай не злі, але все чогось дуже сумно кождому, бо як прийдесь згадати про дім, вітчину і все своє наше і роздумати як то було колись а як нині, то довго не можна про се забути. Але най сі свята, в сій нашій нужді теперішній будуть вже послідними і є певна надія на ліпші для нас часи.

Вп. П. Шульган! Ви просите о нашу фотографію, щоб ми вислали і власне я тут посилаю, але не є гарна, бо у нас брак доброго убрання і кождий з нас убираєся як може і через се не маєм всі однакове убрання.

Кінчу і здоровлю Вас як рівнож всіх товаришів Січовиків щиро і сердечно і бажаю всім вірним синам України скорого поворту до рідної, вільної вітчини. Гаразд!

Т. Любяньський.

Адрес:: Lubianskyj Teodor, Ukr. oddil v Liberci, Cechoslovakia, Europe.

ДОПИСІ

БОФФАЛО, Н. И.

Всі враз!

Усі народи на світі дбають за себе і добувають собі добра. Тільки ми, Українці, не уміємо нічого придбати, бо все обминаємо чужі пороги.

Хиба сліпий не видить, яка величезна користь є для кождого члена в У. Н. Союзі, а поприч це для усього нашого народу. Як приємно прочитати мені, як членови, що У. Н. С. є найбогатшою організацією з поміж усіх чужинецьких! Який я гордий, що У. Н. С. несе високо наш народний прапор, як читаю, що у кождій добрій роботі він причасний! А як гірко подумати, що ще богато, богато Українців не прилучилися до нас!

Повлізали наші браття до всіляких чужих асекурацій, де не мають ніякого значіння ні голосу, а поминули свою, у котрій кождий член має рівне право і рівний голос. Чиж все будемо тільки підніжками та прислужниками других.

Дивись брате, твій нарід потребує тепер помочі на це, щоби став свобідний. Ану спробуй і підй до того агента, що Тебе заасекурував і скажи йому, аби асекураційні компанії дали гроші на піддержання нашого національного уряду, на допомогу інвалідам, сиротам, бідним студентам, стрільцям, на кативну борбу проти наїзників або на спомогу умираючим з голоду.

Правда, що навіть не спробуєш, бо агент висміявби тебе. І кождий повинен підняти тебе на глум, коли дізнаєся, що ти Українець, а не стоїш в У. Н. Союзі.

Не є це свідомий чоловік, що не пристає до свого гурту, як рівний з рівними, а пхаєся до чужих, де є поштуркайлом.

Відзнакою живого Українця в Америці є відзнака У. Н. Союза. Хто такої відзнаки не має, той для України мертвий.

Коли мене хто спитав, яка найважніща робота на нашій еміграції, то я відповівби, що без сумніву самим першим ділом є приєднувати членів до У. Н. Союза. Бо у нашій організації ведеться уся конечна національна праця. У. Н. С. не забуває за ніщо, що тільки вартне для нашого народу. Його орган „Свобода" пригадує своїм членам кождого дня, які є наші обовязки для України. Вона поміщує безвпинно звіти із ріжних українських нив і вказує, що потреба зробити, аби справі волі помочи.

У. Н. Союз дає величезні користи матеріяльні для своїх членів, а рівночасно дає здоровий ддуховий корм для розбудження і закріплення народної свідомости.

До роботи члени У. Н. Союза! Наша славна організація кличе нас до праці. Діло у тім, щоб кождий з нас взяв собі за святий народний обовязок приєднувати нових членів, нових борців за українську ідею. Підім поміж знакомих, поміж сусідів і докажім, що це встид і ганьба не належати до своєї організації, до такої сильної фінансово і наскрізь патріотичної, як є У. Н. Союз.

Покажім, що члени У. Н. Союза суть свідомими великої задачі, яка є у тім, щоби в нашій організації згуртувалася уся наша еміграція.

Дмитро Дубас,
член 127 відділу У. Н. С.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Звіт з віча українських жінок в Нюарку, Н. Дж.

Віче відбулось 30. липня. Віче отворила п-ні Шустакевичева коротокою промовою і завізвала жінок до вибору предсідательки і секретарки до переведення віча. На предсідательку одобрено п-ні Шустакевичеву, а на секретарку покликано п-ні Багрієву.

Зараз по вибранню предсідательки і секретарки предсідателька покликала першу бесідницю, п-ну Гоямс, організаторку Амер. Жін. Клюбів, котра в своїй промові вияснила вагу організовання жінок і що вона зорганізовавшись можуть зробити у всяких справах, як політичних так і в гуманітарних, а особливо в справі такій, яка нині є найважніща, а власне поміч голодуючій Україні. На примір навела кілька фактів з Амер. Жін. Чер. Хреста, котрий то незвичайно велику поміч дав майже цілій Европі, а особливо сиротам. Еще кілька других примірів навела, як рівнож завізвала укр. жіноцтво, щоб вдаватись в тій справі до всіх Ам. Жін. Клюбів, а також сама заявилась п-ні Гоапс що всяку поміч і інформації буде дуже радо уділяла, єсли тілько українські жінки будуть цього бажали.

Другим бесідником був д-р Демидчук, котрий в своїй промові приписав велику вагу такій справі, як організовання жінок. Він порівнав думку про організовання жінок з думками Шевченка, котрі то аж по його смерти сповняються. Др. Демидчук сказав: „Не журіться тим, що вас нема наги тільке, кілько повинно бути. Ваша ціль гарна і вона приймеся серед ваших сестер коли не тепер то пізнійше". Далі Др. Демидчук навів думу Шевченка „по під тином ідіть діти" і сказав, що за такі думки мучили Шевченка. Але його ідеєю перенявся весь український нарід і тепер за такі думки мучать нині не одного Шевченка, але весь український нарід. Др. Демидчук сказав також як колись цар Росії замучив 40 тисяч українських козаків, а нині той ворог хоче замучити не сорок тисяч але сорок міліонів українського народа і тому треба нам ратувати той наш так довго мучений нарід. Др. Демидчук сказав: „Ціль збірки є не лише справою гуманіторною, але також і політичною, бо коли цілею Росії було зробити голод на Україні, то була власне ціль політична, щоб голодом обезсилити український нарід, бо є в політичнім інтересі Росії. Вперед большевики наробили крику, щоб ратувати Росію бо вигинуть міліони людий над Волгою. Тоді російські большевики вкинулись з цілою силою на Україну по хліб і забрали все, що лиш було. З України вивезли до Росії, а по зрабованю всего, почали кричати, що вже не потребують помочи, бо вже минув голод, а то власне тому, щоб світ не дав помочи Україні. Однак в той сам час Нансен поїхав на Україну і по відбутю по більших містах переконавсь, що там, на Україні страшний голод, о сто раз гірший чим був в Росії і що там без помочи світа може вигинути майже весь український нарід до року! Само собою розуміесь, що большевики тілько тому так роблять, щоб наш нарід винищити. При кінци др. Демидчук сказав також, що фактом є, що гроші ті, котрі большевики збирають на поміч голодним, ідуть на жидівське часопись „Форвертс", більша часть іде на пропаганду большевицьку. Отже нам треба над сею справою голодуючої України звернути дуже велику увагу і то цілому світови. Але передовсім ми самі, Українці мусимо сею справою дуже перейматися. Мусимо бути так витревалі в тій справі, як колись були витревалими Іспанці в Мексико в боротьбі за віру. І богато других примірів навів, як другі народи боролись о визволене проти своїх ворогів, та що витревалість все побідила і до своєї цілі всі дійшли. Отже коли ми сорок міліоновий нарід будемо всі солідарно і витревало боротися, так певно, що свою ціль осягнемо в короткій будучности.

Третою бесідницею була п-ні Білоруська, котра в своїй промові висказала також потребу такої організації жіночої і який хосен принеслаб вона для нашого жіноцтва, єслиб тілько все жіноцтво зрозуміло вагу так важної справи як розуміють її американські жінки. При кінци закликали до збірок жертв голодуючим на Україні і зібрано 36 долярів. Відтак п. Мельник з Бейон попросив о голос і хотів навести кілька доказів про збирання жертв в Байон, але що зайшло непорозуміння між трома жінками з причин релігійних, то п. Мельник не висказав своєї гадки.

На сім віче замкнено а приступлено до вибору сталого комітету жінок.

М. Багрієва,
секретарка віча.

Г. Райдер Гегард.

ВИПРАВА ПО АФРИКАНСЬКІ СКАРБИ.

(Продовження).

(23)

Беніта надумує тікати.

„Тату, мені починає здаватися, що він зійшов з глузду; признай, що нам не дуже то приємно жити оттак самотою, в компанії з божевільним, особливо, коли він починає балакати зо мною так як тепер".

„Що, то він був нахабний з тобою?" — запитав старий, починаючи хвилюватись, — „як то се так, то"...

„Ні, не нахабний, до сього ще не дійшло", — тут вона розповіла йому усе, що сталося, і додала: „Ти розумієш, тату, що я ненавижу сего чоловіка; я не хочу мати діла ні з одним мущиною; все се для мене вже скінчене й забуте".

„Вона замовкла, а з грудей її вибухли ридання. — „А тим часом він починає здобувати якусь силу наді мною, якусь незрозумілу силу. Він стежить за мною очима, зазираючи в мою душу, і я почуваю, що він незабаром почне читати мої думки. Я не може терпіти сього далі. Тату, таточку, зглянься, забери мене з усім його навісного горба з усім його золотом та мерцями; поїдемо з тобою знову в гори".

„Я-б залюбки се зробив, моя голубко", — відповів Кліфорд. — „Мені теж досить сих розшукувань золота. Мені починає вже здаватися, що, як се протягнеться ще якийсь час, то я покладу тут свої старечі кости".

„А як би справді сталося таке страшне нещасте, то щоб я робила, зовсім сама з Джекобом Маєром?" — спитала вона спокійно. „Я може скінчила-б так само, як та бідолашна португальська дівчина двісті літ тому!" — додала вона, вказуючи на гранітний конус.

„Бійся Бога, не кажи такого!" сказав Кліфорд.

„Чому? Треба дивитися правді в очі; та се було-б краще, як лишатися з Джекобом Маєром; хтоб мене захистив тоді?"

Пан Кліфорд почав ходити туди і сюди, а дочка стежила за ним неспокійно.

„Я не бачу виходу", — промовив він спиняючись перед нею. „Ми не можемо взяти фіри, навіть колиб у нас було досить волів, бо вона належить так само до мене, як і до нього, і він зовсім певно нізащо не покине свойого скарбу; треба-би хиба забрати його силою".

„Я теж гадаю, що він не залишить скарбу. Але-ж, тату, адже коні — наші, ти-ж знаєш, що здохла його коняка. Одже ми можемо спокійненько поїхати кіньми".

Він здивовано подививсь на неї.

„Так, ми можемо поїхати, але-ж на певну смерть. Ти-ж сама знаєш, що коні можуть потомитися, або покалічитись, що ми можемо зустріти Матабелів і не знайти жадної дичини, яку-б можна вбити; що одно з нас може заслабнути, та й тисяча инших випадків. Що буде тоди?"

„Тоді... тоді ми загинемо в дорозі так само, як загинем й тут, де, певно, є ще більше нагід на се. Ми повинні спробувати, покладаючись на Бога. Він зглянеться над нами і поможе нам. Слухай, одже, батьбу. Завтра неділя, день, коли ми з тобою не працюємо тим часом, як пан Маєр, мов Жид, не схоче стратити дня. Отже я скажу, що мені треба зійти до надвірної стіни, щоб дістати з фіри необхідну мені одежу і віддати брудну білизну прати тубількам-жінкам. Ти підеш зі мною. Я сподіваюсь, що він дасться обманити і лишиться тут, тим більше, що він вже був внизу сьогодні. Се дасть нам спромогу взяти коні, рушниці та необхідні припаси і переконати старого Моліма відчинити нам ворота. Я кажу про побічний прохід в стіні, якого звідси не видно. Отже, заким пан Маєр оглянеться і почне нас шукати, ми вже будемо яких двадцять миль звідси, а крім того — він пішком ніколи не дожене верховця".

„Він скаже, що ми втікли від нього, і мати-ме рацію".

„Ти можеш лишити у старого Моліми лист і сказати в ньому, що все се сталося через мене, що я заслабла і боялася вмерти, що ти вважаєш за нечесне забрати його з собою і позбавити таким чином скарбу, який належати-ме йому до останнього шелюга, як він його знайде. Батечку, не роздумуйся більше; скажи, що чи вирвеш мене від пана Маєра!"

„Хай буде так, як ти хочеш", відповів пан Кліфорд.

Вони почули ходу і, озирнувшися, побачили Джекоба, що йшов до них.

На щасте він був такий заклопотаний своїми думками, що зовсім не зауважив винуватого виразу їх облич, а вони встигли опанувати собою. Але він таки з підозрінням глянув на них.

„Про що се ви балакаєте так поважно?" — запитав він.

„Ми балакали про те, чи пощастить нам полагодити справу з Макаланґами" — відповіла Беніта. „А також, чи пощастить вам перемогти їх страх до духів. А що, чи пощастило?"

„Ні", — відповів він похмуро. „Духи, се наші найбільші вороги в сій фортеці; сі боягузи заприсяглися, що вони радше підуть на смерть, чим зустрінуться з духами. Мені дуже хотілося спіймати декотрих з них на слові і зробити з них самих духів. Але я спору стримався і не зробив сього. Не турбуйтеся, панно Кліфорд, я ні на хвилинку не згубив влади над собою, принаймні нічим не виявив свого. А що вони не хотять допомогти нам, то ми мусимо ще старанніше взятися до роботи. Я придумав новий плян і ми завтра таки візьмемся за роботу".

„Тілько не завтра, пане Маєр", — заперечила Беніта, посміхаючись. „Завтра неділя, ви знаєте, що ми в неділю завжди відпочиваємо".

„А! я й забув. Макаланги з їх духами, а ви з вашими неділями — їй богу не знаю, що гірше. Ну, в такому разі мені доведеться попрацювати не тільки, а й за вас".

На сих словах Маєр стиснув плечима і відійшов.

Утеча.

Слідуючого ранку в неділю, Маєр взявся за свою роботу. Що то була за робота і що то був за новий плян, Беніта навіть і не цікавилась спитати, хоча вона й чула одним вухом, що Маєр збирається поділити всю печеру на рівні квадрати, щоб систематичнійше випробувати кожний куточок печері. В полудне він прийшов обідати, зауваживши, що робота в печері зовсім на самоті є доволі неприємною справою і що він нетерпляче чекає понеділка. Сі слова дуже збентежили Кліфорда і Беніту.

Вона замислилась над тим, що він почувати-ме, довідавшись, що вони втікли, лишивши на нього самого доводити справу до краю! В голові її промайнула навіть думка, сказати йому чисту правду. Але страх, який вона завше почувала перед сим чоловіком, був такий великий, що вона стрималася. Вона дуже хотіла визволитись з Бамбатсі зі страдавними руїнами, з його склепіннєм та з Джекобом Маєром, який вже копатися в купах кісток і в живих серцях, але не вмів знайти скарбів, захованих під ними.

Отже вони не сказали і слова про свої наміри, балакаючи про ріжні справи, про Макаланґів, та про можливість нападу з боку Матабелів, яких вони боялися чим далі, то все менше та менше, про становище худоби та про способи добування нової воли замісць тих, що здохли. Беніта пішла ще далі. Щоби зовсім здурити Маєра, вона зауважила, наче ненароком, що вона з батьком рішила, піти в табор Макаланґів, і пробути там кілька годин, щоб віддати випрані шматтє і взяти з собою дещо з одежі та книжок, які вона оставила в нім.

Джекоб похмурнівся від своїх думок і похмуро слухав її слів.

„Я-б з охотою пішов з вами", — промовив він, а Беніта аж здригнулась. — „В печері така пустка, що мені мимохіть причуваються якісь чудні згуки, наче тріскіт кісток, придушені зітхання та шепіт".

„Чого-ж ви не йдете?"—спитала Беніта.

Се був сміливий крок, але її з ним добре пощастило. Як що він мав які сумніви, то він сього питання вони одразу розвіялися, і він хутко відповів:

„Бо я не маю часу. Ми мусимо, або так, або сяк, покінчити з тою справою, поки настане період дощів, бо ми тут або потонимось або погинемо від пропасниці. Скористайте з часу по обіді, панно Кліфорд. А подбайте, Кліфорде, вернутися до заходу сонця, бо йти по сій стіні темнотою занадто небезпечно вашій дочці. Заключте мене, як ви будете коло муру; адже в вас є свисток, а я злізу і поможу їй вийти. А може, я навіть піду з вами. Або ні, я сього не зроблю. Моя вчорашня візита була така неприємна Макаланґам, що ледво чи вони раді були-б бачити мене знову. А чого-б вам також не поїхати трошки на конях поза стінами фортеці? Ваші коні поправились і потрібують руху. Матабелів нічого боятися".

Не ждучи відповіди на свої слова, він встав і вийшов.

Вони налагодились іти, і Беніта, стоючи на краєчку стіни, оглянула в останнє усю сю стовпну, яку вона вже не сподівалася побачити... Тимчасом вона мала не таке почуття, що вона покидає сей край назавжди. Навпаки: спускаючись небезпечними сходами, вона думала про те, як зручнійше буле-б виходити на верх. Її також не здалося одне, що вона в останнє бачила пана Маєра; навпаки, вона чула, що її доведеться ще стати з ним багато до діла.

Вони безпечно дійшли до надвірного муру, де їх зустріли здивовані, але без ніякої ворожнечі Макаланґи, що вчилися стріляти. За останній час вони зробили в стрілянню значні кроки наперед, і декотрі з них вже зовсім добре справлялися зі зброєю. Увійшовши в хатину, в якій були складені їх річи мандрівники скваплно зібрали все, що їм було потрібне на дорогу. Тут Кліфорд написав свой лист до Маєра.

Потім вони запрягли коні, кі були в найкращім стані, і прічепили на сідла невеликий запас річей та набоїв. Взяли по рушниці — за час їх довгої подорожі Беніта навчилася чудово стріляти. Сіли на коні і поїхали до невеличкого виходу з боку, бо головний вихід, крізь котрий вони віхали, був тепер замурований.

Хоча Макаланги, що цікаво слідкували за ними, не пробували затримати їх, але вони знали, що їм доведеться мати діло з вартовими, що чатували в день і в ночи хоч на ніч вхід завжди закладався каміннєм. Коли вони доїхали до сього місця вони побачили, що єдиним вартовим був в той день сам старий Молімо, що сидів коло стіни і спокійно дрімав. Але скоро вони наблизилися, він прокинувся і запитав їх, не рушуючись з свого місця, куди вони намірились їхати.

„Ми хочемо проїздитись" — відповів пан Кліфорд. „Моїй дочці надокучило сидіти в фортеці і її хочеться подихати свіжим повітрем. Пусти нас, друже, бо ми не встигнемо повернутися, поки зайде сонце".

„Як що ти збираєшся, білий чоловіче, повернутися до заходу сонця, то нащо ви берете з собою таку силу річей і чому ваші торби повні набоїв?" — спитав він. „Я певен, що ви маєте намір ніколи більше не бути при заході сонця в Бамбатсі".

Бачучи, що його не здурили, Беніта сказала:

„Се правда! Але, батечку мій, не тримай нас, бо поза нами лишилися страхіття, від котрих ми й тікаємо!"

„Ну, а поперед вас хіба немає страхіть, дівчино? Пустиня, в якій ви загубитесь, де немає ні одної живої душі, крім хіба самих Мандабелів з їх крівавими списами; диких звірів і страшної хворби, від якої ви можете згинути обоє".

„То правда, батьку, але се також краще як те, що поза нами. Там живе нечиста сила, через те ми й не хочемо лишатися там надалі і покидаємо дальші шукання".

„Ти правду кажеш, дівчино, бо в сім місці живуть духи, а чи духи не робять тобі жадної шкоди, бо ти маєш знайти захований скарб, та й ми будемо завжди оборонити тебе, згідно з наказом, даним мені у сні. Крім того, ти боїшся, властиво кажучи, не духів, а білої людини, вашого спільника, який хоче підгорнути тебе під свою волю. Не кажи, що я говорю неправду, бо се вже добре бачу".

„В такім разі, коли ти знаєш всю правду, ти не схочеш тримати нас" — прохала Беніта — „бо я можу заприсягнути, що я не можу лишатися тут далі".

„Хто я такий, щоб забороняти вам те, чи инше?" — відповів Молімо. — „Але я таки попереджаю вас, що вам було-б ліпше лишитися тут і уникнути таким чином більших неприємностей. Дивчино, хіба я не казав тобі багато днів тому, що тут і більш ніде, здійсниться твоя доля? Коли хочете, то їдьте, але незабаром, ви прийдете назад".

Проказавши сі слова, Молімо знову почав дрімати.

Батько з дочкою перекинулись кількома словами.

(Дальше буде).

ВІД ЧОГО СЛУЧАЮТЬСЯ ЗАТЕМНЕННЯ СОНЦЯ ТА МІСЯЦЯ.

Всі ми знаємо, що кожда непрозорчаста річ заступає світло й кидає від себе тінь. Почевши перед лямпою кулю ми будемо мати од неї тінь, і коли помістимо в ту тінь другу кульку, то вона буде темною, в тіни. Тінь од кулі ніби висить у повітрі й скидається на трубку з одного кінця вузьку; це те, що зветься конус тіні. Коли ми підставимо під тінь аркуш паперу, то побачимо ось що. Як що напір стоятиме близько до кулі, то кругла темна пляма на йому буде майже такою завбільшки, як і куля; але що-далі від од кулі, пляма тіні зменшуватиметься і, нарешті стане крапкою.

Земля, освітлена з одного боку сонцем, також кидає од себе стіжок тіні, довжиною більш як 1.300,000 верстов (майже 1 міліон миль). Через те, що од місяця до землі тільки 360,000 верстов (оло 200,000 миль), місяць, обертаючись коло неї по другий бік від сонця, попадає в тінь землі і на який час втрачає світло, котре має від сонця. Се й зветься затемненням місяця. Як що місяць входить в тінь увесь, то настає повне затемнення, а як що тільки якою своєю частиною, то буде часткове затемнення місяця.

Затемнення місяця буває, звичайно, тільки тоді, коли він стоїть проти сонця по другий бік землі, в підповні, і як би він що-раз ставав просто позаду землі, то що-разу в підповні й булоб затемнення. Але частійше він проходить трохи вище або нижче від стіжка земної тіни, а тоді затемнення не буває.

Сонце теж затемнюється. Воно звичайно, не втрачає світла, бо само є жерелом світла, але иноді його заступає місяць. Коли місяць повертає на молодика, то проходить між сонцем і землею; а коли він стає просто перед сонцем, між ним і нами, то заступає собою сонце. Як що він закриє його все, то це буде повне затемнення сонця, а як що тільки частину його, то — часткове. Але якже місяць, котрий менш від сонця в півміліон разів, закриє його все? А миж знаємо, що невеличка, але близька річ закриває від нас велику але далеку річ. Коли поставить руку перед очима, то можна закрить усю хату, що стоїть далеко, а то й цілісеньку гору, що на обрії. Місяць хоч і менший від сонця, та він же й багато, ближчий до нас; його видимий діаметр (проміp), як ми вже казали, майже однаковий з соняшним. Та тільки він не завсігди на однаковій далечині від землі; часом він ближче, і тоді здається трохи більшим од сонця, а часом далі від землі і тоді видимий діаметр трохи менш соняшного. Виходить: як що місяць проходить просто перед сонцем ближче до землі, то на кілька хвилин зовсім закриває сонце,і і буде повне затемнення; а коли місяць найдалі од землі, тоді він буде великою чорною плямою на соняшнім крузі; він зоставить кругом себе незакритим блискуче кільце: се — кільчасте (каблучкове) затемнення сонця.

Як-би місяць завсігди проходив просто між сонцем і нами, то затемнення було-б що молодика; але частійш він проходить вище або нижче, і тінь його падає повз землю.

Затемнення місяця, повне або часткове, завсігди видко з усіх країн, де ніч, і місяць стоїть на обрію; але затемнення сонця бувають инакше. Коли місяць проходить між нами й сонцем, то тінь його стрічає поверхню землі тільки верхом свого стіжка і робить на ній невеличку, округлу пляму. Ся тінь іде по землі (як і ваша тінь іде по великій стіні, перед котрою ви проходите в-день), і вона до того мала, що буде завширшки хіба яких 75 верстов (50 миль). Тільки з того місця, де йде ся тін, і буде видко повне затемнення, а з других або зовсім не видко, або видко тільки часткове затемнення.

Повне затемнення сонця — се звище дуже дивне. Коли світило дня закрито більш, як на половину, то денне світло стає блідим і сумним. Всі речі робляться невиразними. Птахи перестають співати, череди галасують, курчата ховаються під крила до матері: навіть квіти закривають віночки, як перед ніччю. Ось вже й останній промінь згас, настає чорна ніч. На небі засвічуються зорі. Стає холодно. Нічні птахи кидають свої гнізда, літають лилики. Усе живее хвилюється, і навіть ті люде, що попереду знали про затемнення, не можуть бути байдужими. Кругом чорного круга місяця, мягким світлом сяє корона.

Звичайно, в старовину неосвіченим людям затемнення сонця здавалось чимсь страшним. Вони думали, що надходить кінець світа; а де-хто вигадував, що то величезний змій пожирає сонце, і страшенно галасували. У всяким разі в затемненях бачили яке-небудь віщування: про війну, пошестні хвороби, потоп і т. и.

А тепер кождий знає, від чого буває затемнення. Ще в старовину зазначили, що за 18 років і 11 днів затемнення повторюються знов коло тих самих місцевостей, і за багато років уперед угадували, коли яке затемнення буде. А сьогочасні астрономи за тисячі років уперед вираховують, найвірнійше, де і коли воно буде. Що-року бувають де-небудь на землі й соняшні й місячні затемнення, але не менш двох і не більш, як сім.

НОВЕ ЖИТТЯ НА БУКОВИНІ.

Українцям під румунською владою живеться тижко. Головною цілю всіх заряджень є нищення всього українського життя на полі політичнім, економічнім і культурнім. Політичне життя, колись між буковинськими Українцями так живе, бурхливе, завмерло цілком.

Та організація в краю, яка була, розлізлася під доцільними ударами румунської влади і народ, опущений своїми колишніми проводирами, мовчки терпить знущання ворога, звернувся у всяку передше сподівану поміч і жде... Чого? Визволення з під тяжкого ворожого ярма, а то в злуці і одночасно із визволенням своїх галицьких братів. Яке невиносиме це румунське ярмо, виявилося на вічу, яке скликали українські соціялдемократи на неділю дня 16. ц. м. до „Народнього Дому" в Чернівцях, в якім брали участь всі верстви народу без ріжниці партій Референти про стан шкільництва, православної церкви та громадянського життя взагалі виявили таку безліч нестерпимих кривд, таку нечувану нахабність румунської влади, що резолюції з протестом проти тих кривд принято з небувалим одушевленням. І перший раз по довгих літах гнету залунала із зболілої душі народу пісня „Ще не вмерла" та „Не пора", як голосний протест проти всіх зазнаних кривд. Настрій був бадьорий, піднесений, так і видно, як народ — головно селяне явилися дуже численно на вічу — рветься до волі, хоче скинути чуже ярмо і жити своїм свобідним життям.

НАСИЛЬСТВО НАД ГРОМАДОЮ ЛИПИЦЯ ДОЛІШНЯ, ПОВІТ РОГАТИН.

Село Липиця долішна було перед війною одним із найсвідоміщих та найкраще зорганізованих сіл і могло сміло гордитися своїми національними організаціями, як читальня „Просвіти", „Січ" „Аматорський Кружок", „Сільський Господар" та „Спілка для збуту худоби". Навіть гімназійні курси для нищих кляс були тут, які давали спроможність і найбіднішим дітям при мінімальній оплаті побирати знання. З вибухом війни все знищено до грунту. Щойно за українських часів почало життя відновлятися та довго не тревало се, бо з хвилею польської влади настав на місце правильно вибраного комісара (війта) Горянського, „войсково-жондови комісаж" Романські, назначений тодішним комендантом жандармерії Чаплінським. Згаданий комісар Романський від першого дня свойого урядовання почав як найточнійше виконувати надожені на нього обовязки, а саме від інтернування і конфінования. Кількадесять старших громадян, а навіть дівчат вивезено до Домбє, де перебули вони всякі можливі й неможливі тортури. Коли минула доба інтерновань, наступила по ній доба реквізицій. І тут проявилася енергія комісара Романського. На його пропозицію наложило староство величезний контингент, а що село не було в силі контингенту зложити, то виконано се екзекутивним порядком. Бачучи однак, що репресіями та переслідуваннями знатніших громадян, а з окрема провідників, доходить лише до противної цілі, взявся він тепер на спілку з власником дібр до иньшої методи, щоби всяке безправство супроти громади убрати у відповідну правну форму. Станули йому в поміч Малик та Паламар у Липиці. теперішні члени „ніби ради громадської", які за Юдин гріш у формі пару копиць сіна, одержаної із панської луки та пасовиска, пустилися на чорну зраду, переходячи на службу до своїх ворогів. Першим їх полином вірної служби комісареви Романському було се, що шкільний будинок, вибудований коштом громади та кровавим потом й найбідніших, віддали половину з него на польську школу для дітей мазурських кольоністів, які опинилися тут на парцеляціях, бо дійсних Поляків крім дідича тут не має. В додатку громада має удержувати та опалювати сю школу. Беручи під увагу, що з приходом польської влади управителем школи став назначений сержант легіонів, який має ледви третю кл. гімн., то мається тепер ясний образ гаразду, який приходиться перебувати громаді. Громаді відібрано шкільний будинок, а дітям замість учителя надано легіоніста, який теж бере активну участь у діяльности комісара. До помочі мають ще одну силу латинського ксьондза, який приїхав тамтого року до села а маючи до розпорядимости двірську каплицю та трьох парохіян свойого обряду, заложив латинську парохію.

КОНФІСКАТА ОЛЬСЬКИХ ТОВАРІВ.

З над Збруча нам доносять, що совітські власти видали розпорядок, на основі якого всі товари перепачковані з Галичини і Волині підлягають конфіскаті. Як відомо, торговля з Польщею має відбуватися за посередництвом „Внішторгу". До граничних стацій як Волочиська, Гусятин, Сатанів і и. прибула окрема совітська комісія, яка переводить ревізії у купців, конфіскує перепачкований товар, якого вартість обчислюють на грубі міліони. В звязку з сим на В. Україні деяк товари, головно мануфактура, підскочили о 100 проц. і більше.

ЛИСТ З КИЇВА.

„Право Ліду" оголошує лист, який одна чеська робітнича родина одержала від свойого свояка з Києва, писаний дня 9. мая с. р. Для доповнення погляду на життя, яким живуть під сю пору мешканці столиці України, подаємо зміст сього листу:

„Не можете собі навіть уявити нужди, голоду, страху і зимна, що ми тут переживаємо. Хто сього не бачив, не може собі всего того уявити! Епідемічних недуг тут так багато, що люде вмирають цілими громадами, так, що їх не можна навіть похоронити. Трупів вивозять на кладовище й там їх скидають. Минулої зими багато людей померло наслідком холодового браку палива. Дерево було недоступне для бідних ціни. Люде були нагі, зголоднілі, без обуви і замерзали на смерть.

Живемо тут в міліонах. У нас в Празі можна більше купити за сотики, чим тут за міліони. Пуд житньої муки коштує 6. міліонів, пшеничної 12 міл., пуд барабольб 3 міл., фунт (40 дкг) волового мяса 600.000 рублів.

Роботи ніхто не має. Карло шукав праці через чотири місяці, а через півтора року працював для совітів без заплати. Доброї їди ми так давно не бачили, що сьогодня не можемо собі навіть уявити, як вона виглядає і як смакує.

Ми мали ощадности, однаке нас окрадено. Мали ми й гроші в банку, однаке їх сконфіскована, Сьогодня не остало нам нішо, як тільки любов і привязання до вас — і ті чувства заберемо з собою до гробу..."

З ЖИТТЯ НА ВОЛИНІ.

Кремінецька „Просвіта" мимо несприятливих умов проявляє живу діяльність. Недавно заходами секції дошкільного і позашкільного виховання видано дві дешеві книжочки для дітей: Х. Майстеренка "Рукавичка" і Арк. Животка „Одної ночі". Дня 9. липня влаштовано дитячий ранок з програмою: а) вистава „Одної ночі", образ на одну дію А. Животка; б) співи й декламації; в) рухові вправи ; г) спільні забави. Крім того переводиться праця з дітьми — забави, читанки, гулянки і мандрівки. Зорганізовано дитячу бібліотеку. — Заходами церковної секції складено малий хор при українській церкві і видано ноти на український мові.

Дня 16. липня влаштовано чергову вситаву театральної секції тов-а „Просвіта". Ставили „Лісову квітку" Яновської.

В середу, дня 19. липня с. р. в домі кремінецького повітового тов. а „Просвіта" звився озброєний поліціянт і зажадав списку членів тов-а. Секретар ради попросив предявити листовне розпорядження інституції, для якої список потрібний. На се прохання поліціянт в грубій формі, погрожуючи арештом, посилаючись на авторитет зброї заявив, що жадних письменних розпоряджень він не предявить, бо список потрібний для нього особисто.

На відмову видавати список, поліціянт приказав секретареві йти з ним до поліції при чому відібрав документ. На домагання голови ради, якого прикликано, дати розпорядження листовне від інституції або повернути взятий силоміць список, послідувала знову відповідь, що список потрібний для (поліціянта) особисто і заявивши, що в жадні дальші розмови він вступати не хоче, покинув мешкання через кілька годин. Тої же самий поліціянт знову прийшов і повернув секретаревий документ.